

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології
Кафедра німецької мови

Дипломна робота магістра

з теми: Когнітивні дослідження метафори в сучасній
німецькій мові

Виконала: студентка 2 курсу,
групи Ger1-M18z
Спеціальності 014. Середня освіта
(Мова і література (німецька))
Братиця Анастасія Олександрівна

Керівник: доктор філол. наук., професор
ЧНУ ім. Ю. Федьковича Кушнерик В.І.

Рецензент: кандидат філол. наук., доцент
ЧНУ ім. Ю. Федьковича Лех О.С.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ I. КОГНІТИВНА ЛІНГВІСТИКА ТА ЇЇ ОЗНАКИ.	
КОГНІТИВНИЙ ПІДХІД ДО МОВНИХ ЯВИЩ.....	11
1.1 Когнітивний підхід до аналізу мовних явищ.....	11
1.1.1 Предмет та проблеми вивчення когнітивної лінгвістики.....	14
1.1.2 Ознаки когнітивної лінгвістики.....	21
1.2 Концепт у парадигмі сучасних досліджень когнітивної лінгвістики.....	28
1.2.1 Концепт як базове поняття сучасної когнітивної лінгвістики	28
1.2.2 Структура та зміст концепту.....	32
1.2.3 Номінативне поле концепту.....	35
Висновки до розділу 1.....	37
РОЗДІЛ II. МЕТОДОЛОГІЯ, МЕТОДИКА ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТАФОРИ ЯК ЕЛЕМЕНТУ ПІЗНАННЯ СВІТУ ТА ЙОГО ІНТЕРПРИТАЦІЇ.....	
2.1 Метафора як феномен мови. Її поняття.....	39
2.1.1 Метафорична ідіоматика.....	45
2.1.2 Деякі семантичні та когнітивно-психологічні аспекти метафоричної номінації. Синестезія як функціональний розвиток метафори.....	50
2.2 Основні напрями дослідження феномену метафори.....	54
2.2.1 Концептуальний аналіз - один із основних методів когнітивної лінгвістики.....	55
2.2.2 Лінгвокультурологічний аналіз фразеологічних одиниць.....	65
2.2.3 Лінгвофілософські дослідження: семантичне	

представлення метафори.....	74
2.2.4 Когнітивний підхід у дослідженні метафори.....	83
2.3 Матеріал дослідження	95
Висновки до розділу 2.....	96
РОЗДІЛ ІІІ. ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ НІМЕЦЬКОЇ ПОЕТИЧНІ МЕТАФОРИ.....	98
3.1 Характеристика метафор у німецькій поезії.....	98
3.2 Типи метафоричних моделей у німецькомовному поетичному дискурсі.....	101
Висновки до розділу 3.....	104
ВИСНОВКИ.....	106
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	109

ВСТУП

Інтерес до пізнання людини, її духовного світу та до культури у лінгвістиці знайшов своє вираження у відношенні до основних постулатів антропоцентричної парадигми, конструктивною ознакою якої є розуміння мови у тісному взаємозв'язку зі світосприйняттям людини, її духовною та практичною діяльністю. Тому тут надзвичайну важливу роль відіграє культурне середовище, досвід та практичні навички людини у структуруванні ментальних процесів, важливе місце в яких відводиться метафорі. Метафора - явище багатогранне та неоднозначне, навколо неї вже протягом тисячоліть точаться дискусії. Вже з античності вона була виокремлена як об'єкт філософської та наукової рефлексії.

Дослідження метафори вже давно вийшли за рамки філософії, риторики і лінгвістики. Вона реалізується у мовленні і є мовленнєвим явищем. Хоча у риторичі вона виконувала більше прагматичну функцію, бо її головною метою було прикрасити мовлення, здійснити вплив на слухача та переконати його. А от у стилістиці вона вже почала виконувати образну функцію, оскільки вона функціонує саме у мовленні, то вона й являє собою індивідуально реалізований прийом мовця або письменника, який він застосовує, дотримуючись певної фігури та використовуючи певні мовні засоби.

Перехід на антропоцентричну парадигму досліджень мовних фактів обумовили і нові шляхи досліджень одиниць метафоричного корпусу мови. У цілій низці загальнотеоретичних концепцій метафора та, ширше, когнітивний феномен стає у центр концепції як матеріал, що виявляє певні досліджувані якості мови у найбільш яскравій формі. Так, у рамках когнітивної лінгвістики метафоричне мислення та його мовне вираження інтерпретуються не лише як генетично первинні, але й як когніції. Тому метафоричність з когнітивного боку розглядається як невід'ємна частина людського мислення, а метафора - як важливий механізм, за допомогою якого ми розуміємо абстрактні поняття та обговорюємо їх, як результат та засіб пізнавальної діяльності людини.

Когнітивна лінгвістика є однією з інноваційних форм лінгвістики кінця XX ст.

Основними передумовами когнітивного підходу до вивчення метафори стали положення про її ментальний характер (онтологічний аспект) і пізнавальний потенціал (епістемологічний аспект) [2, с. 16]. Детальному розгляду метафори, як способу мислення в рамках когнітивної лінгвістики, присвячена робота Е.Мак Кормака "Когнітивна теорія метафори" [197, с. 358-386], в якій він дає визначення метафорі як пізнавальному процесу. Метафора як лінгвістичний і ментальний феномен приваблює вчених протягом багатьох віків. У лінгвістику метафора прийшла з риторики, де вона розглядалась як засіб образного мовлення і естетики.

Найбільш поширеною, на сьогодні, є теорія когнітивної (концептуальної) метафори [8, с. 32]. Формування даної теорії пройшло декілька етапів, які характеризуються концепціями різних типів; від трактування метафоризації як семантичного зсуву прямого значення слова в сторону переносного, до трактування метафори як складного багаторівневого явища у когнітивному, комунікативному, психологічному та інших аспектах [6, с. 10].

У сучасній лінгвістиці виділяють систему метафор, які базуються на прийнятих у суспільстві засадах щодо позначення об'єктів, називаючи такі метафори когнітивними [91, с. 31]. Термін когнітивна метафора у трактуванні Дж. Лакоффа і М. Джонсона дозволяє розмежувати мовні засоби вираження і когнітивні процеси, що лежать в її основі, тобто розуміння одного явища (або сфери діяльності) у термінах іншого.

Різноманіття сучасних досліджень когнітивної метафори свідчить не лише про постійний, але й про зростаючий інтерес до теорії Дж. Лакоффа і М. Джонсона. Твердження про те, що когнітивні метафори охоплюють всю сферу людського досвіду і володіють значним когнітивним потенціалом, на сьогоднішній момент підкріплюється багато численними дослідженнями когнітивної метафори, яка охоплює більшість сфер людської діяльності [2, с. 18]. Отже, варто зазначити, що вивчення й аналіз когнітивної метафори займає одне з провідних положень у сучасній лінгвістиці. Теорія когнітивної метафори

визнається світовою наукою і застосовується у практичних дослідженнях, активно розвивається, удосконалюється і знаходить реалізацію у нових наукових інтерпретаціях.

Твердження Х. Ортега-і-Гассета стосувалось не лише метафори, але й метафоричного мислення. Ці два поняття він розрізняв, головним чином, за функціями, які вони виконують. **По-перше**, метафора дає найменування новим поняттям, які складно пояснити словами у прямому значенні в результаті перенесення на основі певних ознак(метафора у вузькому смислі). **По-друге**, метафора слугує мисленню, тобто вона допомагає не лише назвати об'єкт таким чином, щоб він став зрозумілим для інших, але й по суті придумати його. Остання функція стосується саме метафори, яку ще можна назвати метафоричним мисленням. Саме метафоричне мислення, на нашу думку, є метафорою в широкому розумінні. Тому метафору почали розглядати як спосіб мислення, так і пізнання.

Особливу роль у мові грають ключові метафори. Вони проводять аналогії та будують асоціації між різними системами понять. Раніше ключовими метафорами займалися переважно культурологи, які вивчали національні картини світу, тепер їх розглядають спеціалісти з психології мислення та методології науки. Особливу увагу цій проблемі приділили М. Джонсон та Дж. Лакофф. Вони стверджували, що метафора застосовується не лише в мовленні, але й самі процеси мислення людини значною мірою є метафоричними» і – понятійна система людини упорядковується та визначається метафорично. Метафори як мовні вирази стають можливі саме тому, що існують метафори в поняттєвій системі людини.

Був введений і обгрунтований термін – поняттєва метафора, або – **концептуальна метафора** [197, с. 389].

Концептуальна метафора стоїть на перетині знань між однією концептуальною областю та іншою. Вона переосмислює явища одного роду в термінах явищ іншого роду. Концептуальна метафора утворюється в результаті метафоричного мислення.

Коли виникає нова реалія, мовець починає проводити аналогії зі схожими, вже існуючими поняттями, виникають асоціації з поняттями попереднього досвіду, а отже, виникає метафора. Такий підхід до вивчення метафори належить *когнітивній лінгвістиці*.

Саме поняття концепту та концептуальної метафори дали великий поштовх розвитку цієї науки. Великий внесок у дослідження цього питання зробив Ерл Маккормак. Автор пояснює виникнення метафори у процесі пізнання. Він пропонує для цього припустити, що існують так звані глибинні структури людського розуму, завдяки яким розум співставляє досить різні семантичні концепти. Метафора поєднує подібність між властивостями семантичних референтів із несхожістю між ними, оскільки вона створює новий зміст. За Е. Маккормаком існує два рівні глибинних структур: семантичний та когнітивний, які не є взаємовиключними, оскільки в основі семантичного процесу лежить когнітивний процес.

Але ці рівні і не є тотожними, оскільки автор допускає і наявність невербальних когнітивних функцій, як наприклад ті, що допомагають митцям виражати свої почуття без слів. [197, с. 359]

Вчений розглядає метафору зсередини та зовні. Метафори зсередини функціонують як—когнітивні процеси, завдяки яким —ми поглиблюємо наші уявлення про світ та створюємо нові гіпотези, а зовні – як —посередники між людським розумом та культурою.[197, с. 360]

Таким чином, метафори не лише змінюють мову, а й світосприйняття. Такий погляд ще раз підтверджує нашу думку, що метафора може розглядатись у вузькому та широкому значенні. У вузькому значенні метафора функціонує у мовленні, а в широкому вона функціонує у мові та мисленні (лексичне значення ґрунтується на понятті), впливає на процеси пізнання, на розвиток мови та навіть культури. На сьогодні метафора застосовується в різноманітних видах текстів різних галузей, різних функціональних стилів та жанрів. Найчастіше звичайно метафора реалізується в художньому, публіцистичному та розмовно-побутовому функціональних стилях, в яких вона виступає як стилістичний прийом чи спосіб

образного вираження змісту для посилення образно-виразної функції мовлення. В даному випадку метафора реалізується в мовленні. В науковому та офіційно-діловому функціональних стилях метафора як стилістичний прийом використовується рідко, оскільки образність та виразність можуть внести неточність, що є неприпустимим в цих стилях. Але метафора в цих стилях може виконувати пояснювальну функцію, особливо, що стосується абстрактних понять та явищ, які складно пояснити словами у прямому значенні. Вона може також сприяти створенню нових термінів, оскільки при метафоризації з усього набору лексико-семантичних варіантів слова, реалізується лише один в результаті звуження а бо спеціалізація семантики.

Якщо ж говорити про метафору в широкому розумінні, яка функціонує у мові та мисленні, то в такому випадку в будь-якому тексті будь-якого стилю та жанру ми зустрінемо метафору. Як вже зазначалось, завдяки метафоричним процесам відбувається пізнання та номінація, семантика розвивається як в семасіологічному, так і в ономасіологічному аспектах, виникають нові терміни, нові мовні вирази, словосполучення, а отже метафора стає словами та виразами загального вжитку. Найчастіше ми навіть не замислюємось про те, що той чи інший вираз чи словосполучення є метафоричними, оскільки метафора, яка колись була механізмом їх виникнення, тепер не відчувається.

Метафора як мовна і мовленнєва одиниця виконує декілька різних функцій, залежно від яких вона може розглядатись як стилістичний прийом, як спосіб образного вираження змісту, як спосіб пізнання та номінації нових понять та як спосіб мислення. Хоча в мовознавчому та стилістичному аспекті метафора цікавить більше як мовленнєве явище, вона насправді існує і в мисленні, і в мові. Метафора поєднує мислення, мову та мовлення, що тісно взаємодіють та не можуть розглядатись окремо. Метафоричне мислення породжує метафору в мовленні, використовуючи вже існуючі мовні засоби, та створює нові мовні засоби, які по суті стають метафорами в мові. Метафори, або поняттєві метафори за М. Джонсоном та Дж. Лакоффом, в мові – це мовні вирази, які виникли завдяки метафоричному мисленню та укорінилися в мові як сталі вирази та

словосполучення. Таким чином, метафора надає словам нового лексико-семантичного значення, що дає розвиток мові. Її роль в мові та мовленні значна, особливо стосовно всіх абстрактних понять та явищ, оскільки їх важко пояснити словами в прямому значенні. Метафора породжує синонімію та полісемію, розвиває системи термінології та емоційно-експресивної лексики, створює нові лексичні та фразеологічні конструкції.

Метафора відіграє величезну роль в мові та мовленні, оскільки виконує номінативну, пояснювальну, емоційно – оцінну, семантичну та прагматичну функції.

Це мовознавчий напрям, у якому функціонування мови розглядається як різновид когнітивної, тобто пізнавальної діяльності, а когнітивні механізми та структури людської свідомості досліджуються через мовні явища.

Таким чином, мова є невід’ємною частиною пізнання, вона відображає взаємодію психологічних, комунікативних, функціональних та культурних факторів. Тому і вивчення мови без застосування когнітивного підходу на сучасному етапі розвитку лінгвістики неможливе, що й визначає **актуальність** нашого дослідження.

Метою магістерської роботи є дослідження основних етапів становлення когнітивної лінгвістики та визначення головних напрямків когнітивного підходу до вивчення мови та встановлення ролі метафори у мові та мовленні.

Основними **методами** дослідження, зумовлені її метою є семантичний, структурно-функціональний та контекстуальний аналіз.

Поставлена мета передбачає виконання наступних **завдань**:

- 1) Дослідити основні етапи становлення когнітивної лінгвістики
- 2) Визначити основні напрями когнітивного підходу до вивчення мови
- 3) З’ясувати значення та місце метафори в мовознавстві, зокрема в когнітивній лінгвістиці
- 4) Дослідити метафоричність поетичного мовлення у сучасній німецькій мові

Об'єктом дослідження є значний комунікативно-релевантний пласт сучасної німецької лексики, що впливає на вокабуляр та сприяє еволюційному прогресу мови та саме метафора, її природа, розвиток та її місце у мови і мовленні.

Матеріалом слугували аутентичні німецькомовні тексти з метафоричною направленістю із художньої та публіцистичної літератури, що являють собою репрезентативний зріз сучасної німецької мови.

Практичне значення одержаних результатів. Окремі її положення та ілюстративний матеріал можуть бути використані на семінарських та лекційних заняттях з лексикології та стилістики.

Апробація результатів дослідження:

1. І всеукраїнська науково-практична конференція «Іноземна мова у полікультурному просторі: досвід та перспективи» (10 квітня 2019р., м. Кам'янець-Подільський)

2. І міжнародна науково-практична конференція «Мова та мовлення: лінгвокультурологічний, комунікативний та дидактичний аспекти» (20-21 листопада 2019р., м. Кам'янець-Подільський)

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження ми дійшли таких **висновків**:

1) серед усіх когнітивних структур і процесів метафоричний аналіз посідає значне місце. Метафоризація – це процес, при якому предмет чи явище набувають нового значення. Відбувається це завдяки багатій людській уяві. Багато дослідників займалися дослідженням та вивченням метафори як одного з важливих когнітивних процесів. Узагальнюючи дослідження таких мовознавців, як Н.Арутюнова, М.Кочерган, П.Паршин, Дж.Лакофф, М.Джонсон, Е.Маккормак та інших, можна зробити висновок:

метафора – це продукт людського мислення;

метафора – явище літературне (художнє) і лінгвістичне;

метафора – це продукт (слово або сполучення слів) семантичного процесу перенесення номінативного значення за схожістю та подібністю й отримання вторинного значення в певному контексті;

2) Найбільше розповсюдження отримала когнітивна теорія метафори. Когнітивне пояснення метафори за даної антропометричності. Мовна метафора, творення якої спонтанно відбувається у мисленні, ґрунтується на здатності людини вловлювати та формувати асоціативні зв'язки між поняттями. Ця теорія розглядає метафору перш за все як когнітивну операцію над поняттями і бачить в ній засіб концептуалізації, що дозволяє осмислити ту чи іншу область дійсності в термінах понятійних структур, що первинно склалися на базі досвіду, отриманого в інших областях. Як зазначає Лакофф, "метафора пронизує все наше повсякденне життя і проявляється не лише в мові, а в мисленні та дії. Наша побутова понятійна система, в рамках якої ми мислимо і діємо, метафорична за своєю сутністю".

На думку Лакоффа, метафори полегшують процес мислення, дають нам емпіричні рамки, всередині яких ми можемо опанувати отримані абстрактні концепти. Отже, за найбільш загального підходу когнітивну метафору можна визначити як кожну із форм концептуалізації, що полягає в баченні однієї сутності через іншу. Метафора за своєю природою – немовне, а концептуальне явище.

Таким чином, метафора є одним з основних засобів пізнання об'єктів дійсності, їх найменування, створення художніх образів та утворення нових значень, що виконує номінативну, когнітивну, художню та смислоутворюючі функції.

Метафора ґрунтується на семантичних і концептуальних знаннях людини, на знаннях людини про навколишній світ, а також на категоріальних і соціальних знаннях людини. Оскільки всі типи метафоризації засновані на асоціативних зв'язках досвіду людини, метафора за своєю природою є антропометричною. Антропометричність є одним з найбільш продуктивних механізмів формування мовної картини світу, оскільки антропометричність – це усвідомлення людиною себе як “міри всіх речей”. “Введення до моделі метафори параметру антропометричності зобов'язує розглядати метафоричний процес як діяльність певної мовної особистості, яка зіставляє себе і світ у діапазоні особистісного тезаурусу, який і є індивідуальною картиною світу”.

Ця мовна особистість здійснює свій власний вибір допоміжних для метафори засобів та на свій лад інтерпретує новий зміст у рамках старого знання. “Вибір тієї чи іншої метафори пов'язаний не лише із суб'єктивним наміром мовця, а й з тим чи іншим його світорозумінням і зіставленням із системою стереотипних образів та еталонів, що належать його картині світу” .

Таким чином, метафора є своєрідним ключем до розуміння основ мислення й процесів утворення ментальних уявлень про світ. Відповідно, вона займає одне з центральних місць в мовній картині світу, що є історично укладеною в пересічній свідомості певного мовного колективу та відбитою у мові сукупністю уявлень про світ та певним способом концептуалізації дійсності. Семантична деривація в наслідок вторинного використання найменування для номінації понять, що пов'язані в нашій свідомості певними концептуальними відношеннями, веде до утворення полісеманта.

Внутрішні семантичні зв'язки у структурі полісемантичного слова виступають засобом організації та фіксації концептуальних структур свідомості, що дозволяє розглядати їх як окремий вид когнітивних, концептуальних зв'язків,

які мають місце як незнаковому, такі на до знаковому рівнях. Традиційно змістові внутрислівні зв'язки в семантичній структурі полісеманта описують у термінах метафори, яку доповнює метонімія як ще один тип семантичних змін. Отже, метафоричне переосмислення є основою чисельної кількості явищ полісемії, і, фактично, не тільки мова, але й наша свідомість функціонують метафорично. Активне використання метафори підтверджує думку дослідників у сфері когнітивної лінгвістики про те, що людська концептуалізація і, тим самим, мовна семантика, має, переважно, метафоричний характер, тобто осмислення людиною більш чи менш складних об'єктів ґрунтується на переосмисленні базових понять людського досвіду.

З точки зору сучасних підходів, метафора, як правило, має відношення не до окремих ізольованих об'єктів, а до складних розумових просторів (а саме, до сфер чуттєвого та соціального досвіду). В процесі пізнання ці складні розумові простори, що безпосередньо не спостерігаються, зіставлені через метафору з більш простими розумовими просторами, що безпосередньо спостерігаються і знаходяться на поверхні. У процесі метафоризації відбувається перенесення розумового простору, що спостерігається, на той, що безпосередньо не спостерігається, останній у цьому процесі концептуалізується і залучається до загальної концептуальної системи певної мовної спільноти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агаркова Н.Э. Концепт «деньги» как фрагмент английской языковой картины мира (на материале американского варианта английского языка): Дис. канд. филол. наук: 10.02.04/ИГЛУ. -Иркутск, 2001. - 171 с.
2. Алефиренко Н. Ф. Когнитивная семантика: миф и реальность. *Вестник Томск. гос. пед. ун-та. Серия : Гуманит. науки (филология)*. Томск, 2006. Вып. 5 (6). С. 43-48.
3. Алефиренко Н. Ф. Методологические основания исследования проблемы вербализации концепта. *Вестник ВГУ. Серия : Гуманитарные науки*. Воронеж, 2004. № 2. С. 60-66.
4. Алефиренко Н.Ф. Поэтическая энергия слова. Синергетика языка, сознания и культуры: монография. М.: Academia, 2002а. 394 с.
5. Андрейченко О. Стилiстичнi функцiї фразеологiчних одиниць iз соматичним компонентом у полiтичному дискурсi (на матерiалi ЗМi кiнця ХХ - початку ХХI ст.) // Мовознавчi студiї. Фразеологiзм i слово у текстi i в словнику (За матерiалами Всеукр. наук. конф. на пошану 75-рiччя вiд дня народження проф. Мар'яна Демського) (Дрогобич, 4 - 5 лютого 2010 р.) / Упорядники: К. Иваночко, О. Кушлик, П. Мацькiв, М. Стецик, М. Яким, Я. Яремко, Л. Баранська. Дрогобич: Посвiт, 2010. Вип. 2. С. 9 - 16.
6. Апресян В.Ю. Метафора в семантическом представлении эмоций / В.Ю. Апресян, Ю.Д. Апресян // *Вопр. языкознания*. - 1993. - № 3. - С. 27-36.
7. Аристотель. Об искусстве поэзии / Аристотель // *Этика. Политика. Риторика*. К. : Грамота, 2007 – 168 с.
8. Арутюнова Н. Д. Метафора и дискурс // теория метафоры. М. : Прогресс, 1990. С. 5-32.
9. Арутюнова Н. Д. Язык и мир человека. М. : Языки русской культуры, 1999. 905 с.
10. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов. М.: Советская энциклопедия, 1966. 605 с.
11. Бабич Н.Д. Фразеологiя української мови: у 2 ч.: навч. посiбник.

Чернівці, 1970 - 1971. Ч. 1. 63 с. Ч. 2. 90 с.

12. Бабич Н. Обсяг фразеологічних значень лексем-антитез *вогонь-вода* // Мова у дзеркалі особистості : філологічні дослідження, присв. 80-річчю проф., акад. НАПН України Кононенка В.І. / редкол. : В. Грещук (голов.ред.), Н. Гуйванюк, І. Кононенко та ін. Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2013. С. 396 - 407.

13. Бабушкин А.П. Типы концептов в лексико-фразеологической семантике языка. Воронеж: Изд-во ВГУ, 1996. 104 с.

14. Багаутдинова Г.А. Единство и противоположности исследований внутренней формы слова и фразеологизма // Фразеологизм и слово в национально-культурном дискурсе (лингвистический и лингвометодический аспекты): Междунар. науч.-практ. конф., посвященная юбилею д.ф.н., проф. А.М. Мелерович (Кострома, 20 – 22 марта 2008 г.). М. : ООО «Изд-во «Элпис»», 2008. С. 186 - 189.

15. Багнюк А. Символи українства: художньо-інформаційний довідник. Тернопіль: Новий колір, 2008. 826 с.

16. Балацька Ю. Репрезентація екстралінгвістичного поняття “вольові дії людини” фразеологічними засобами української мови // Матеріали Міжнар. наук. конф. «Фразеологія і мовна гра» (Сімферополь, 10 - 14 вересня 2012 р.) // Учені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Науковий журнал. Серія «Філологія. Соціальні комунікації». Сімферополь: ТНУ ім. В.І. Вернадського, 2012. Т. 25 (64). № 3 (2). С. 174 - 179.

17. Балашова С.С. Лінгвокультурний концепт як одиниця дослідження // Сучасні дослідження іноземної філології: зб. наук. праць. Ужгород: ПП Підголицин П.Ю., 2006. Вип. 4. С. 332 - 340.

18. Бардина Н. В. Концепт «метель» в пушкинском дискурсе. А. С. Пушкин и мировой литературный процесс. *Сб. научн. ст. по материалам Международной научной конференции, посвященной памяти д-ра филол. наук, проф. А. А. Слюсаря*. Одесса : Астропринт, 2002. 351 с.

19. Белая А.С., Верхулевская Н.А. Славянская фразеология – источник

лингвокультурологических знаний // *Материалы Междунар. науч. конф. «Славянская фразеология в синхронии и диахронии»* (Гомель, 28 – 29 ноября 2011 г.): сб. науч. статей / М-во образования РБ, Гомельский гос. ун-т им. Ф. Скорины / редкол.: В.И. Коваль (отв. ред.) [и др.]. Гомель: ГГУ им.Ф. Скорины, 2011 г. Вып. 1. С. 20 - 22.

20. Беляевская Е.Г. Принципы когнитивных исследований: проблема моделирования семантики языковых единиц / Е.Г.Беляевская // *Когнитивная семантика: материалы 2-й международной школы-семинара: в 2 ч. - Тамбов, 2000. - Ч. 2 - С. 8-10.*

21. Бетехтина Е.Н. Фразеологические единицы с антропонимическим компонентом библейского происхождения в русском и английском языках // *Библия и возрождение духовной культуры русского и других славянских народов. К 80-летию Русской / Северо-Западной Библейской Комиссии (1915-1995).* СПб.: Петрополис, 1995. С. 20 - 31.

22. Белова А.Д. Вербальне відображення концептосфери етносу: сучасний стан вивчення проблеми // *Мовні і концептуальні картини світу: зб. наук. пр. К.: КНУ ім. Т.Г. Шевченка, 2001. № 5. С. 15 - 22.*

23. Белова А.Д. Лексична семантика і лінгвокультурні стереотипи // *Мовні і концептуальні картини світу: зб. наук. праць. К.: Логос, 2002. №7. С. 43 -46.*

24. Блэк М. Метафора / М. Блэк // *Теория метафоры. - М.: Прогресс, 1990. - С. 153-172.*

25. Болдырев Н. Н. Антропоцентричность языка с позиции разных культур. *Филология и культура: Материалы III-ей межкультурной конференции.* Тамбов : Изд-во ТГУ им Г. Р. Державина, 2001. Ч. 1. С. 15-20.

26. Болдырев Н. Н. Когнитивная семантика: курс лекций по английской филологии. Изд. 2-е, стер. Тамбов : Издательство Тамб. университета. 2001. С. 123.

27. Болдырев Н. Н., Беседина Н. А. Когнитивные механизмы морфологической репрезентации в языке. *Известия РАН. Серия литературы и языка.* 2007. Т. 66, № 1. С. 3-10.

28. Буянова Л. Фразеологизм как этнокогнитивное средство и результат языковой игры // Матеріали Міжнар. наук. конф. «Фразеологія і мовна гра» (Сімферополь, 10 - 14 вересня 2012 р.) // Учені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Науковий журнал. Серія «Філологія. Соціальні комунікації». Сімферополь: ТНУ ім. І. Вернадського, 2012. Т. 25 (64). № 2 (1). С. 77 - 81.

29. Вайнтрауб Р.М. Опыт сопоставления соматической фразеологии в славянских языках // Труды Самаркандского ун-та. Вопросы фразеологии. Самарканд : Самаркандский гос. ун-т им. А. Навои, 1975. Вып. 288. № 9. 161 - 167.

30. Вальтер Харри. Блажен, кто верует, тепло тому на свете: различия в библейской фразеологии немецкого и русского языков // Die slawische Phraseologie und die Bibel. Kollektivmonographie. Redaction: Harry Walter (Greifswald), Valerij M. Mokienko (Sankt-Petersburg), Dana Balakova (Ruzomberok). Greifswald: Ernst-Moritz-Arndt-Universität, Greifswald, 2013б. С. 69 - 75.

31. Вальтер Харри. Национальное и интернациональное в славянской фразеологии: различное в едином // Национальное и интернациональное в славянской фразеологии: коллектив. моногр. по материалам XV Междунар. съезда славистов (Минск, 20 - 27 августа 2013 г.) / отв. ред.: Х. Вальтер, В. М. Мокиенко. Greifswald, 2013в. С. 1 - 18.

32. Вальтер Харри. Удивительный вопрос: Почему концепт «вода»? Вода во фразеологическом освещении // «Вода» в славянской фразеологии и паремиологии: коллективная монография: В 2 т. / науч. ред.: А. Золтан, О. Федосов, С. Янурик. Budapest: TINTA KÖNYVKIADO, 2013г. Т. 1. С. 22 - 34.

33. Вальтер Харри. Из этимологии немецкой фразеологии: свиная собака или собачья свинья? // Материалы Междунар. науч. конф. «Устойчивые фразы в парадигмах науки», посвященной 100-летию со дня рождения В. Л. Архангельского (Тула, 8 - 11 июня 2015 г.) / науч. ред. Г.В. Токарев. Тула: Издательско-полиграфическое объединение С-принт, 2015. С. 15 - 21.

34. Вежбицкая А. Язык. Культура. Познание. М.: Русские словари, 1997. С. 411.
35. Вежбицкая А. Семантические универсалии и описание языков / [пер. с англ. Шмелева А.Д., под ред. Т.В. Булыгиной]. М.: Языки русской культуры, 1999а. С. 263 - 305.
36. Вежбицкая А. Понимание культур через посредство ключевых слов // Семантические универсалии и описание языков. М.: Языки русской культуры, 1999б. С. 263 - 499.
37. Венжинович Н. Ф. Концепт і його лінгвокультурологічна природа. *Наук. вісн. Ужгород. ун-ту. Сер. : Філологія.* Ужгород : ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2006. №. 14. С. 89-94.
38. Венжинович Н.Ф. Концептуальна й мовна картина світу як похідні етнічних менталітетів. *Лінгвістичні студії: зб. наук. праць. Донецьк : ДонНУ,* 2006. Вип.14. С. 8-13.
39. Воркачев С. Г. Вариативные и ассоциативные свойства телеономных линвоконцептов : монографія. Волгоград : Парадигма, 2005. 214 с.
40. Воркачев С. Г. Культурный концепт и значение. *Труды Кубанского государственного технологического университета. Сер. Гуманитарные науки. Краснодар.* 2003. Т. 17. Вып. 2. С. 268-276.
41. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования. М.: Наука, 1981. С. 138.
42. Гармаш О. Л. Фрейми і концепти як базові одиниці ментальної репрезентації інформації в сучасній англійській мові. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. : Філологічна.* Острог : Вид-во НаУОА, 2011. Вип. 19. С. 22-28.
43. Гвоздева А. А. Языковая картина мира: лингвокультурологические и гендерные особенности (на материале художественных произведений русскоязычных и англоязычных авторов): автореф. дисс. на соискание науч. степени кандидата. филол. наук: 10. 02. 19. Тамбов, 2004. С. 25.
44. Гоббс Т. Левиафан / Т. Гоббс. - М.: Соцэкгиз, 1936. С. 503.

45. Голобородько К. Ю. Концептосфера мовотворчості Олександра Олеся: авто Демьянков В. З. Когнитивная лингвистика как разновидность интерпретирующего подхода. *Вопросы языкознания*. М. : ВО «Наука», 1994. № 4. С. 17-33.

46. Голянич М. І. Внутрішня форма слова і художній текст. Коломия : Вік, 1997. С. 180.

47. Гудмен Н. Метафора - работа по совместительству. Теория метафоры: сборник / пер. с англ., фр., нем., исп., польск. яз. М. : Прогресс, 1990. С. 194-200.

48. Гуннемарк Э. Искусство изучать языки. СПб.: Тесса, 2001. С. 207.

49. Демьянков В.З. Когнитивная лингвистика как разновидность интерпретирующего подхода / В.З.Демьянков // Вопросы языкознания, 1994.- № 4. - С. 17-33.

50. Дэвидсон Д. Что означают метафоры / Д. Дэвидсон // Теория метафоры. -М: Прогресс, 1990. - С. 173-193.

51. Єсипенко Н. Г. Профілювання лінгвокультурних концептів. *Наук. зап. Нац. ун-ту «Острозька академія». Сер. філологічна*. Острог : Вид-во Нац. ун-ту «Острозька академія», 2012. Вип. 29. С. 64- 66.

52. Жаботинская С. А. Когнитивная лингвистика: принципы концептуального моделирования. *Лінгвістичні студії*. Черкаси : Сіяч, 1997. Вип. 2. С. 3-11.

53. Жаботинская С. А. Лингвокогнитивный подход к анализу номинативных процессов. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна : зб. наук. праць. Серія : Філологія*. Харків : Видавництво ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2010. № 928. С. 6-20.

54. Жаботинская С. А. Теория номинации: когнитивный ракурс. *Вестник МГЛУ*. М. : Московский гос. лингвистический ун-т, 2003. Выпуск 478. С. 145-164.

55. Зубач О.А. Національно-культурна своєрідність семантики фразеологічних одиниць з колористичним компонентом у сучасній німецькій мові: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Донецьк, 2007. С. 23.

56. Зусман В. Концепт в системе гуманитарного знания. *Вопросы*

литературы. М. : Гнозис, 2003. № 2. С. 3-29

57. Иванов В.В. Художественное творчество, функциональная асимметрия мозга и образные способности человека / В.В. Иванов // Текст и культура. Труды по знаковым системам. - Тарту: ТГУ, 1983. - С. 3-14.

58. Иваненко В.Л. Художній концепт: проблема визначення на рівні ментальних структур як форм відображення дійсності (на матеріалі життєтворчості Т.Г.Шевченка) // Науковий вісник Волинського державного університету: Мовознавство. 2004. № 6. С. 98 - 103.

59. Ивашина С. В. Фразема - 2004: формування фразеологічних єдностей // Мовні і концептуальні картини світу: зб. наук. праць. К.: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2005. Вип. 15. Кн.1. С. 132 - 135.

60. Иващенко В. Компоненти змістової структури концепту як одиниці етнокультури // Українська мова. 2004. № 4. С. 18 - 28.

61. Иващенко В.Л. Художній концепт: проблема визначення на рівні ментальних структур як форм відображення дійсності (на матеріалі життєтворчості Т.Г. Шевченка) // Науковий вісник Волинського державного університету: Мовознавство. 2004. № 6. С. 98 - 103.

62. Казимір В. О. Значення когнітивного підходу в дослідженні метафори. *Наук. праці Кам'янець-Поділ. нац. ун-ту ім. І. Огієнка. Серія : Філологічні науки*. Кам'янець-Подільський : Абетка, 2012. Вип. 30. С. 118- 121.

63. Капуш А.В. Новоутворення-метафори в сучасній німецькій лексиці суспільно - політичного змісту: номінативний та когнітивний аспекти. *Вісник Київського лінгвістичного університету. Серія : Філологія*. Київ, 1999. Т. 2. № 2. С. 121-127.

64. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. Москва : Гнозис, 2004. 390 с.

65. Карасик В. И. Институциональные концепты. *Vita in lingua : К юбилею профессора С. Г. Воркачева*. Краснодар : Атриум, 2007. С. 87-97.

66. Карасик В. И. Культурные доминанты в языке. *Языковая личность: культурные концепты*. Волгоград-Архангельск : Перемена, 1996. С. 3-16.

67. Карасик В. И. Лингвокультурная концептология : учебн. пособие. Волгоград : Парадигма, 2009. С. 114.

68. Кассирер Э. Опыт о человеке: введение в философию человеческой культуры / Э. Кассирер: Пер. А. Муравьева // Проблема человека в западной философии. - М.: Прогресс, 1988. - С. 3-30.

69. Кассирер Э. Сила метафоры / Э. Кассирер // Теория метафоры. - М., 1990. -С. 33-43.

70. Качмар О. Ю. Концепт як об'єкт дослідження когнітивної лінгвістики і лінгвокультурології : до постановки проблеми. *Проблеми романо- германської філології*. Ужгород : Ліра, 2010. С. 32-38.

71. Кобрина Н.А. Когнитивная лингвистика: истоки становления и перспективы развития / Н.А.Кобрина // Когнитивная семантика: материалы 2-й международной школы-семинара: в 2 ч. . - Тамбов, 2000. - Ч.2. - С. 170-175.

72. Когнитивно-дискурсивные аспекты лингвокультурологии: коллектив. монография [Н.Ф. Алефиренко и др.; науч. ред. Н.Ф. Алефиренко]. - Волгоград: Перемена, 2004. 255 с.

73. Коляденко О. Когнітивна метафора як засіб об'єктивації концепту «страх» у творах М. Коцюбинського. *Українська мова. К. : Інститут української мови НАН України*, 2009. № 3. С. 39-46.

74. Кононенко В. І. Українська лінгвокультурологія: навч. посібник. К. : Вища шк., 2008. С. 327.

75. Кострова, О. А. Экспрессивный синтаксис современного немецкого языка. - Москва: Флинта, 2004.

76. Кочерган М.П. Зіставне мовознавство і проблема мовних картин світу // *Мовознавство*. 2004. № 5 - 6 (226 - 227). С.12 - 22.

77. Краснобаева-Чорна Ж. Концептуальний аналіз як метод концептивістики (на матеріалі концепту життя в українській фраземіці). *Українська мова. К. : Інститут української мови НАН України*, 2009. № 1. С. 41-51.

78. Красных В. В. От концепта к тексту и обратно (к вопросу о

психолінгвістике текста). *Вестн. Московского ун-та. Сер. : Филология*. Москва, 1998. № 1. С. 53-70.

79. Краткий словарь когнитивных терминов / Кубрякова Е. С., Демьянков В. З., Панкрац Ю. Г., Лузина Л. Г. - М. : Филологический факультет МГУ им. М. В. Ломоносова, 1996. - 248 с.

80. Кремзикова С. Ю. Дискурсна варіативність лінгвокультурного концепту «VILAIN» / «ПРОСТОЛЮДИН» в старофранцузький період. *Типологія мовних значень у діяхронічному та зіставному аспектах: зб. наук. пр. Донецьк : ДонДН*, 2006. Вип. 14. С. 86-97.

81. Кубрякова Е.С. и др. Человеческий фактор в языке. Язык и порождение речи М.: Наука, 1991. 240 с.

82. Кубрякова Е.С. Модем порождения речи и главные отличительные особенности речепорождающего процесса в языке // Человеческий фактор в языке. Язык и порождение речи. М., 1991. С. 67 - 104.

83. Кубрякова Е.С. Начальные этапы становления когнитивизма: лингвистика, психология, когнитивная наука // Вопросы языкознания, 1994. № 4. С. 34 - 47.

84. Кубрякова Е.С. Язык пространства и пространство языка (к постановке проблемы) // Известия РАН. Серия литературы и языка. М., 1997. Т. 56. № 3. С. 22 - 31.

85. Кубрякова Е.С. Семантика в когнитивной лингвистике // Известия РАН. Серия литературы и языка. М., 1999. Т.58. № 5 - 6. С. 3 - 12.

86. Кубрякова Е.С. О понятиях места, предмета и пространства // Логический анализ языка. Языки пространств. М.: Языки русской культуры, 2000. С. 84 - 92.

87. Кубрякова Е.С. Размышления о судьбе когнитивной лингвистики на рубеже веков // Вопросы филологии. 2001. № 1. С. 19 - 39.

88. Кубрякова Е.С. О современном понимании термина «концепт» в лингвистике и лингвокультурологии // Реальность, язык и сознание: междунар. межвуз. сб. науч. тр. Тамбов: Изд-во ТГУ, 2002. Вып. 2. С. 5 - 15.

89. Кубрякова Е.С. Язык и знание. М.: Языки славянской культуры, 2004а. 555 с.

90. Кубрякова Е.С. Об установках когнитивной науки и актуальных проблемах когнитивной лингвистики // Вопросы когнитивной лингвистики. 2004 б. № 1. С. 6 - 17.

91. Лакофф Дж. Метафоры, которыми мы живем / пер. с англ. под ред. и с предисл. А. Н. Баранова. М. : Едиториал УРСС, 2004. 256 с.

92. Лапшина М.Н. Семантическая деривация в когнитивном аспекте (на материале английского языка): Дис. ... д-ра филол. наук: 10.02.19, 10.02.04 / С.-Петербург, гос. ун-т. - СПб., 1996. С. 331.

93. Ларин Б.А. О разновидностях художественной речи: Семантические этюды / Б.А. Ларин // Ларин Б.А. Эстетика слова и язык писателя. - Л., 1974. С. 27-53.

94. Лебеде́нко Ю. Структурно-семантична характеристика фразеологізмів на позначення низьких інтелектуальних здібностей людини, що виражають ад'єктивне значення // Мовознавчі студії. Фразеологізм і слово у тексті і в словнику (За матеріалами Всеукр. наук. конф. на пошану 75- річчя від дня народження проф. Мар'яна Демського) (Дрогобич, 4 - 5 лютого 2010 р.) / Упорядники : К. Іваночко, О. Кушлик, П. Мацьків, М. Стецик, М. Яким, Я. Яремко, Л. Баранська. Дрогобич: Посвіт, 2010. Вип. 2. С. 236 - 240.

95. Левин-Штайнманн А. Лингвоспецифический компонент при оформлении концептов фразеологизмами // Культурные слои во фразеологизмах и дискурсивных практиках / отв. ред В.Н. Телия. М.: Языки славянской культуры, 2004. С. 60 - 68.

96. Левицький А. Порівняльно-типологічні особливості етнокультурних маркерів у лексичних системах української та англійської мов // Мовні і концептуальні картини світу: зб. наук. праць. К.: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2004. Вип. 11. Кн. 1. С. 262 - 265.

97. Левченко О. П. Фразеологічна символіка: лінгвокультурологічний аспект: монографія. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2005. С. 352.

98. Лисицька О.П. Концепти „добро " і „зло" в російській мовній картині світу: автореф. дис. . канд. філол. наук: спец. 10.02.02. Харків, 2001. 18 с.
99. Лисиченко Л. Мовна картина світу та її рівні: зб. Харківського історико-культурного товариства. Нова серія. Харків, 1998. Т.6. С. 129 - 144.
100. Лисиченко Л.А. Лексико-семантичний вимір мовної картини світу: монографія. Харків: Основа, 2009. 191 с.
101. Лихачев Д. С. Концептосфера русского языка. *Изв. Рос. АН. Серия : лит. и яз.*, 1993. № 1. С. 3-10.
102. Локк Дж. Опыт о человеческом разумении / Дж. Локк // Сочинения: в 3-х т. -М.: Мысль, 1985.-Т. 1. С. 78-582.
103. Лукашевич Е. В. Становление когнитивной структуры слова: лингвоментальный аспект. *Методология современной психолингвистики: Сборник статей*. М., Барнаул : Изд-во Алтайск. ун-та, 2003. С. 70-90.
104. Максимов, Л. В. Когнитивизм как парадигма гуманитарно-философской мысли. - Москва: РОССПЭН, 2003.
105. Манюх Н. Б. Асоціативний потенціал концепту Батьківщина у процесі вивчення української мови як іноземної. *Наук. зап. Нац. ун-ту «Острозька академія»*. Сер. філологічна. Острог : Вид-во Нац. ун-ту «Острозька академія», 2012. Вип. 23. С. 84-86.
106. Мартинюк А. П. Лінгвістична концептологія: методологічні платформи, методики аналізу, перспективи розвитку. *Науковий Вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Серія : Філологічні науки*. Луцьк : ВНУ, 2012. № 23. С. 81-88.
107. Марчук У. Б. Асоціативний потенціал лінгвокультурних концептів у різносистемних мовах : автореф. дис ... канд. філол. наук: 10.02.15. Київ, 2009. С. 20.
108. Маслова В.А. Лингвокультурология : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. Москва: Издат. центр „Академия”, 2001. С. 208.
109. Маслова В.А. Введение в когнитивную лингвистику. М.: Флинта: Наука, 2004а. С. 204.

110. Маслова В.А. Культурно-національна специфіка російської фразеології // Культурні шари в фразеологізмах і дискурсивних практиках: зб. стат. / отв. ред. В.Н. Телія. М.: Язика російської культури, 2004б. С. 69 - 76.
111. Маслова В.А. Когнітивна лінгвістика: учеб. посіб. 3-е изд., перераб. и доп. Минск: ТетраСистемс, 2008. С. 272.
112. Маслова Т. Фразеологічні засоби вираження моральних якостей людини // Вісник Прикарпатського національного університету ім. В.Стефаніка. Філологія. Івано-Франківськ, 2007. Вип. XV-XVIII. - С. 630 - 633.
113. Мельник Л.В. Культурно-національна конотація українських фразеологізмів: автореф. дис. . канд. філол. наук: спец. 10.02.01. Донецьк, 2001. 18 с.
114. Мирзоева Л. Ю. Діахронічна детермінованість сприйняття засобів вираження оцінки. *Вопросы когнитивной лингвистики*. Тамбов : Інститут мовознавства РАН, 2013. № 4. С. 123-128.
115. Мітрохіна Л.М., Прадід Ю.Ф. Здобутки української фразеології // Східнослов'янські мови в їх історичному розвитку: зб. наук. праць. - Запоріжжя, 2006. С. 89 - 100.
116. Мунтян Л. В. Концептуальний аналіз та методи дослідження вербалізованих концептів. *Наукові записки. Національний університет «Острозька академія»*. Серія : Філологічна. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2013. № 33. С. 103 - 105.
117. Никитин М.В. О семантике метафоры / М.В. Никитин // *Вопр. языкознания*. - 1979.-№ 1. С. 91-103.
118. Никитин М.В. Лексическое значение слова: структура и комбинаторика / М.В. Никитин. - М.: Высш. школа, 1983. С. 127.
119. Ницше Ф. Сочинения: в 2-х т. / Ф. Ницше. - М.: Мысль, 1990. - Т. 1. С. 813.
120. Новодранова В. Ф. Когнитивные науки и терминология / В. Ф. Новодранова // Традиционные проблемы языкознания в свете новых парадигм знания : материалы круглого стола. - М., 2000. С. 89-93.

121. Ортега-и-Гассет Х. Две великие метафоры / Х. Ортега-и-Гассет // Теория метафоры. -М.: Прогресс, 1990. С. 68-81.
122. Ортони Э. Роль сходства в уподоблении и метафоре / Э. Ортони: Пер. с англ. В.В. Туровского // Теория метафоры. - М.: Прогресс. С. 219-235.
123. Остапчук Я. В. Концепт UNDERSTANDING: когнітивні ознаки та номінативне поле. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія. Одеса : ВД Гельветика, 2014. Вип. 11(2). С. 45 - 47.
124. Палеева Е. В. Концептуальный анализ как метод лингвистических исследований. *Теория языка и межкультурная коммуникация*. Курск, ФГБОУ ВО «Курский государственный университет», 2010. Вып 2 (8). С. 1 - 5.
125. Пашкова Н. І. Етимологічний аналіз у лінгвоконцептуальних дослідженнях. *Науковий вісник кафедри Юнеско КНЛУ. Серія : Філологія. Педагогіка. Психологія*. К. : Вид. центр КНЛУ, 2013. Вип. 27. С. 32-39.
126. Полюжин М. М. Концептуальна система як базове поняття когнітивної семантики й теорії мовної особистості. *Проблеми романо-германської філології. Збірник наукових праць*. Ужгород : «Ліра», 2005. С. 5-19.
127. Полюжин М. М. Про синкретичні теорії концепту. *Проблеми романо-германської філології: зб. наук. пр.* Ужгород : «Ліра», 2006. С. 5-22.
128. Попова З.Д. Семантическое пространство языка как категория когнитивной лингвистики // Вестник ВГУ. Сер.1. Гуманитарные науки. 1996. №2. С. 102 - 125.
129. Попова З.Д., Стернин И.А. Когнитивная пропозиция и семантика языка // Язык и национальное сознание. Воронеж, 1999. Вып. 2. С. 11 - 12.
130. Попова З.Д., Стернин И.А. Понятие «концепт» в лингвистических исследованиях. Воронеж: Изд-во ВГУ, 2000. С. 30.
131. Попова З.Д. Очерки по когнитивной лингвистике. Воронеж: Истоки, 2001. 191 с.
132. Попова З.Д., Стернин И.А. Язык и национальная картина мира Воронеж: Истоки, 2002. С. 58.
133. Поппер К. Логика и рост научного знания. Избранные работы из

книги: Логика и рост научного знания [пер. с англ.]. М.: Прогресс, 1983. С. 605.

134. Приходько А. М. Концепт як об'єкт зіставного мовознавства. *Мова. Людина. Світ : зб. наук. ст. (до 70-річчя М. Кочергана)*. К. : Вид. центр КНЛУ, 2006. С. 212-220.

135. Приходько А. Н. Языковое картирование мира в паттерне «концептосфера-концептополе-концептосистема». *Нова філологія: зб. наук. праць. Запоріжжя : ЗНУ*, 2005. № 1 (21). С 94-104.

136. Приходько А. Н. Концепт как трехмерное ментальное образование. *Вісник ХНУ ім. ВН Каразіна. Сер.: Романо-германська філологія*. Харків : Константа, 2006. № 726. С. 20-25.

137. Приходько А. М. Концепт ORDNUNG как мерная единица немецкого этнического менталитета (лингвокультурный аспект). *Vita in lingua: к юбилею профессора С. Г. Воркачева*. Сб. ст. / отв. ред. В. И. Карасик. Краснодар : Атриум, 2007. С. 158-171.

138. Рахилина Е.В. Основные идеи когнитивной семантики / Е.В.Рахилина // *Фундаментальные направления современной американской лингвистики*. - М., 2002. - С. 371-389.

139. Ричарде А. Философия риторики / А. Ричарде // *Теория метафоры*. - М.: Прогресс, 1990. - С. 44-67.

140. Саркисян И.Ф. Метафора как средство языка: Дис. ... канд. филос. наук: 09.00.01 / С.-Петербург, гос. ун-т. - СПб., 1995. С. 151.

141. Селиванова Е.А. Когнитивная ономазиология: монография. К.: Фитосоциоцентр, 2000. С. 248.

142. Селіванова О. Нариси з української фразеології (психоконітивний та етнокультурний аспекти): монографія. К. Черкаси: Брама, 2004. С. 276.

143. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: підручн. - Полтава: Довкілля-К, 2008. С. 712.

144. Серебрянская И. М. Концептосфера «нежива природа» в мові української прози другої половини ХХ століття: дис. на здобуття наук. ступеня канд. філолог. наук : 10. 02. 01. Х., 2010. С. 237.

145. Серль Дж. Метафора / Дж. Серль // Теория метафоры. - М.: Прогресс, 1990.-С. 307-341.
146. Скляревская Г.Н. Метафора в системе языка / Г.Н. Скляревская. - СПб.: Наука, 1993. С. 151.
147. Слово - сознание - культура: сб. науч. трудов к 60-летию докт. филол. наук, проф. Н.Ф. Алефиренко. М.: Флинта: Наука, 2006. С. 367.
148. Слухай Н.В. Сучасні лінгвістичні теорії концепту як мовно-культурного феномену // Мовні і концептуальні картини світу: зб. наук. праць. К., 2002. С. 462 - 470.
149. Слухай Н.В. Етноконцепти та міфологія східних слов'ян в аспекті лінгвокультурології: монографія. К.: Вид.-поліграф. центр «Київський університет», 2005. С. 167.
150. Стахова И. Значение метафоры в способе мышления и выражение в науке / И. Стахова // Познание в социальном контексте. - М.,1994. - С. 48-62.
151. Степанов Ю. С. Константы: словарь русской культуры. М. : Академический Проект, 2004. С. 991.
152. Степанов Ю. С. «Интертекст», «интернет», «интерсубъект». (К основаниям сравнительной концептологии). *Изв. РАН. сер.: Лит и яз.* М. : Наука, 2001. № 1. С. 3-11.
153. Стернин И. А. Методика исследования структуры концепта. Методологические проблемы когнитивной лингвистики: научное издание. Воронеж : ВГУ, 2001. С. 182.
154. Стернин И. А. Типы значений и концепт. Концептуальное пространство языка. Тамбов : Изд-во ТГУ им. Г. Р. Державина, 2005. С. 258 - 282.
155. Телия В. Н. Метафора как модель смыслопроизводства и ее экспрессивно-оценочная функция. Метафора в языке и тексте. М. : Наука, 1988. С. 26-52.
156. Телия В. Н. Метафоризация и ее роль в создании языковой картины мира / Роль человеческого фактора в языке: Язык и картина мира. М. : Наука, 1988. С. 173-204.

157. Ужченко В.Д. Мікрофразеологізми в контексті загальномовної фразеології та етнокультури // Доп. та повідомл. IV Міжнар. конгр. українців / відп. ред. В. Німчук. К., 2002. С. 189 - 193.
158. Ужченко В.Д. Східноукраїнська фразеологія: монографія Луганськ: Альма-матер, 2003. С. 62.
159. Ужченко В.Д. Нові лінгвістичні парадигми „концепт - фразеологізм - мовна картина світу” // Східнослов'янські мови в їх історичному розвитку: зб. наук. праць. Запоріжжя, 2006. С. 146 - 151.
160. Ужченко В.Д., Ужченко Д.В. Фразеологія сучасної української мови / К.: Знання, 2007. С. 494.
161. Уфимцева А.А. Лексическое значение слова: принципы семиологического описания лексики. М.: Наука, 1986. С. 240.
162. Фрумкина Р.М. Концептуальный анализ с точки зрения лингвиста и психолога // Научно-техническая информация. Серия 2: Информационные процессы и системы. М., 1992. № 3. С. 1 - 7.
163. Фрумкина Р.М. Есть ли в современной лингвистике своя эпистимология? // Язык и наука конца XX века. М.: Изд-во РГГУ, 1995. С. 74 - 117.
164. Фрумкина Р.М. Культурологическая семантика в ракурсе эпистемологии // Известия АН. Серия литературы и языка, 1999. Т. 58. № 1. С. 3 - 10.
165. Хахалова С.А. Когнитивная реальность эгоцентрической категории мета-форичности / С.А.Хахалова // Когнитивные аспекты языкового значения: Межвуз. сб. науч. трудов. - Иркутск: ИГЛУ, 1997а. С. 173-184.
166. Хахалова С.А. Категория метафоричности (формы, средства выражения, функции): Дис. ... д-ра филол. наук: 10.02.19, 10.02.04 / Моск. гос. пед. ун-т.-М., 1997б. С. 447.
167. Хахалова С.А. Метафора в аспектах языка, мышления и культуры / С.А.Хахалова. - Иркутск: ИГЛУ, 1998. С. 249.
168. Хахалова С.А. Когнитивная организация текста / С.А. Хахалова //

Языковая реальность познания: Вестник ИГЛУ. Сер. Лингвистика. - Иркутск: ИГЛУ, 2001.-№ 4.-С. 116-128.

169. Ченки А. Семантика в когнитивной лингвистике / А.Ченки // *Фундаментальные направления современной американской лингвистики* / Под ред. А.А. Кибрика, И.М. Кобозевой, И.А. Секериной. - М., 1997. - С. 340-369.

170. Чернейко Л.О. «Языковое знание» и концептуальный анализ слова // *Научные доклады филологич. ф-та МГУ. М.: Дислог МГУ, 1998. Вып. 2. С. 19 - 50.*

171. Чорнобай С. Ідіоматична фразеологія та мовна картина світу (на матеріалі соматичних фразеологічних одиниць англійської, новогрецької та української мов) // *Семантика мови і тексту: Матеріали ІХ міжнар. наук. конф. Івано-Франківськ, 2006. С. 291 - 293.*

172. Шмелев А. Д. Русский язык и неязыковая действительность. М. : *Языки славянской культуры*, 2002. С. 496.

173. Abel, D. H. Paradox or Oxymoron // *Classical Bulletin* 34 (1957): 23. Abraham, W. Zur Linguistik der Metapher// *Poetics* 4 (1975): 133-172, Adams, E. W. Metaphor, Simile and Analogy // *The London Quarterly and Holborn Review* 164 (1939): 378-380.

174. Alston, William P. *Philosophy of Language*. - Englewood Cliffs: Prentice-Hall, 1964.

175. Anderson, C. C. The Psychology of Metaphor // *Journal of Genetic Psychology* 105 (1964): 53-73.

176. Baumgärtner, Klaus. Synästhesie und das Problem sprachlicher Universalien // *Zeitschrift für deutsche Sprache* 25 (1969), Hft. 1-2.

177. Boyd R. Metaphor and theory change / R. Boyd // *Metaphor and Thought*. - Cambridge, 1979. -P. 356-408.

178. Fauconnier G. Rethinking metaphor. *The Cambridge Handbook of Metaphor and Thought* / edited by R. W. Gibbs. NY : Cambridge University Press, 2008. P. 53-67.

179. Gibbs, Raymond W. Jr. Categorization and Metaphor Understanding //

Psychological Review 99 (1992), No. 3.

180. Gibbs, R. W. Jr. *The Poetics of Mind*. - Cambridge: Cambridge University Press, 1994.

181. Grass Günter. *Aus dem Tagebuch einer Schnecke*. - Darmstadt, 1972.

182. Harman G. *Cognitive Science? // The Making of Cognitive Science / Ed.W.Hirst*. Cambridge (Mass.), 1988. P. 258 -268.

183. Heinemann W. *Textlinguistik heute. Entwicklung, Probleme, Aufgaben / W. Heinemann // Wissenschaftliche Zeitschrift Karl-Marx-Universität - 1982. - № 3.-S. 210-221.*

184. Holz, Hans Heinz. *Metapher // Europäische Enzyklopädie für Philosophie und Wissenschaften. Bd. 3. Hamburg, 1980, S. 382.*

185. Jackendoff R. *Semantics and Cognition / Ray Jackendoff*. Cambridge, MA : MIT Press, 1983. 283 p.

186. Kittay, E. F. *Semantic Fields and the Structure of Metaphor // Studies in Language 5 (1981): 31-63.*

187. Kosalik Heinz. *Ein toter Taucher nimmt kein Gold*. - München, 1973.

188. Kraus Karl. *Die Sprache*. - Wiesbaden, 1959.

189. Krolow Hans. *Das andere Leben*. -Frankfurt/Main, 1979.

190. Kuhn Th.S. *Metaphor in science / Th.S. Kuhn // Metaphor and Thought*. - Cambridge, 1979. - P. 409-419.

191. Lakoff G. *Metaphors We Live By*. Chicago : Chicago University Press, 1985. 242 p.

192. Lehmann, Volkmar. *Metapher und generative Semantik. Untersuchungen zur Struktur der Metapher und zu Merkmalanalyse im Russischen (Inaug.-Diss.)*. - Marburg/Lahn, 1971.

193. Lehmann, W. *Kunst des Gedichts*. - Frankfurt/Main: Insel-Bücherei, 1961.

194. Levin, S. R. *The Semantics of Metaphor*. - Baltimore. Johns Hopkins University Press, 1977.

195. Liebert W.A. *Metaphernbereiche der deutschen Alltagssprache: Kognitive Linguistik und die Perspektiven einer kognitiven Lexikographie / W.A. Liebert*. -

Frankfurt a. M.: Lang, 1992. - XVII. - 262 S.

196. MacCormac, Earl M. *Metaphor and Myth in Science and Religion*. - Durham (N.C.): Duke University Press, 1976.

197. MacCormac, E, R. *A Cognitive Theory of Metaphor*. - Cambridge: MIT Press, 1990.

198. Mauch, Gudrun. *Theatermetapher und Theatermotiv in Jean Pauls „Titan“*. - Göppingen: Kümmerle, 1974 (= Göppinger Arbeiten zur Germanistik, Nr. 140).

199. Schippan Th. *Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache* / Th. Schippan. -Tubingen: Max Niemeyer Verlag, 1992. - 306 S.

200. Soskice, J. M. *Metaphor and Religious Language*. - Oxford: Clarendon, 1985.

201. Turner M. *Design for a theory of meaning* / M. Turner // *The nature and ontogenesis of meaning* / Ed. by Overton N.& Palermo D. - Lawrence Erlbaum, 1994.- P. 91-107.

202. Tyler, Stephen. *The Said and the Unsaid: Mind, Meaning and Culture*. - New York, 1978.

203. Wells, Henry W. *Poetic Imagery*. - New York: Columbia University Press, 1924.

204. Werner, Heinz. *Die Ursprünge der Metapher*. - Leipzig: W. Engelmann, 1919.

205. Winner, E. *New Names for Old Things: The Emergence of Metaphoric Language*// *Child Language* 6 (1978): 469-591.